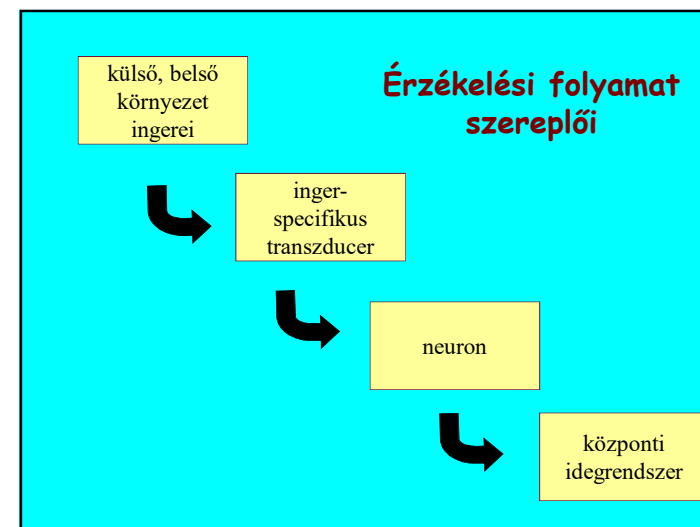

Az érzékelés biofizikájának alapjai

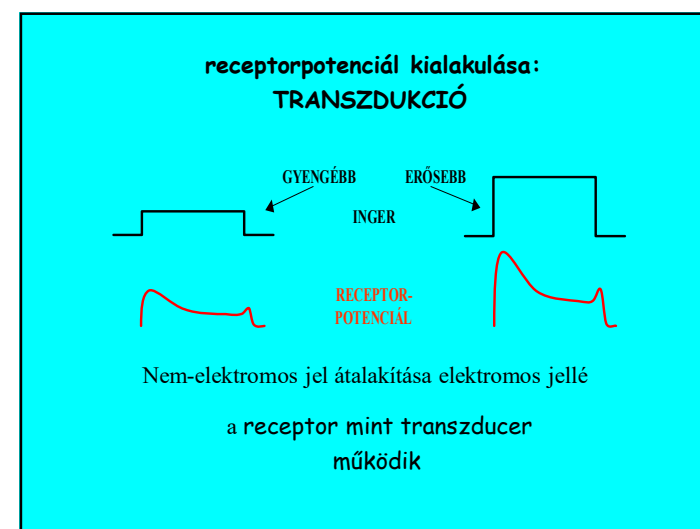
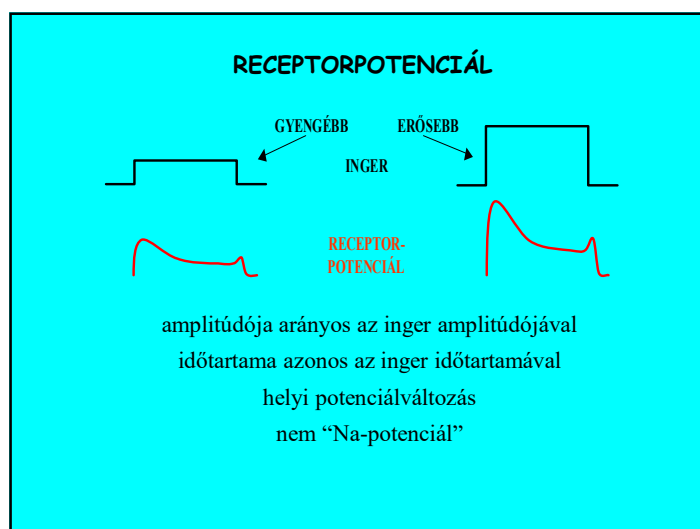
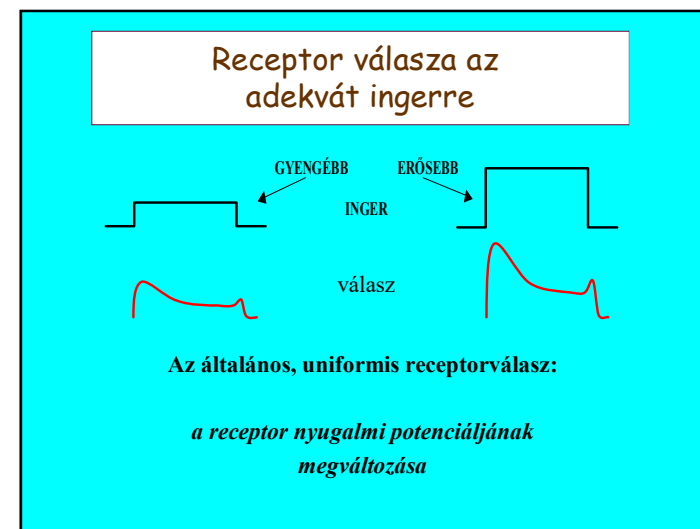
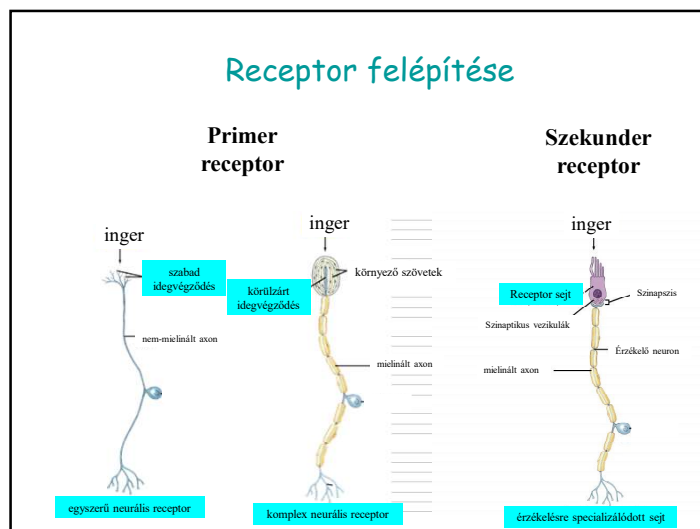

Az inger jellemzői

**MILYEN?
HOL?
MENNYI?
MEDDIG?**

**Magasabb szintű kódolás
térbeli
időbeli**

Inger	Modalitás	Receptortípus
Fény	Látás	Fotoreceptor
Hang	Hallás	Mechanoreceptor
Helyzet	Egyensúlyérzet	
Kémiai anyagok	Ízezés	Kemoreceptor
	Szaglás	
Nociceptív inger	Fájdalom	
Hőinger	Hőérzet	Termoreceptor
	Fájdalom	
Taktilis inger	Tapintás	Mechanoreceptor
Mechanikai-, hő- és kémiai	Fájdalom	Polimodális nociceptor

INGER**KÓD**

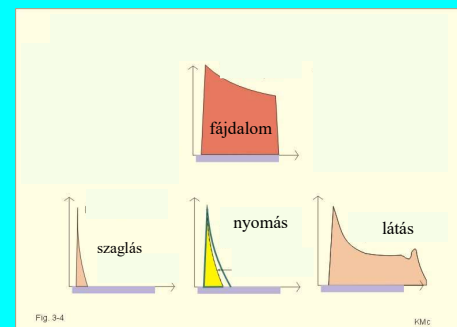
MILYEN? $\Rightarrow$ **A receptor típusa**

HOL? $\Rightarrow$ **A receptormező lokalizációja**

MENNYI? $\Rightarrow$ **A receptorpotenciál amplitúdója**

MEDDIG? $\Rightarrow$ **A receptorpotenciál időtartama**

Adaptáció : a receptorpotenciál amplitúdójának csökkenése

Gyorsan adaptálódó receptorok : pl. tapintás, szaglász, hőérzet
Lassan / nem adaptálódó receptorok (pl. fájdalomérzők - fogfájás)

**Az információ továbbítása
a receptorról a neuronra / axonra**

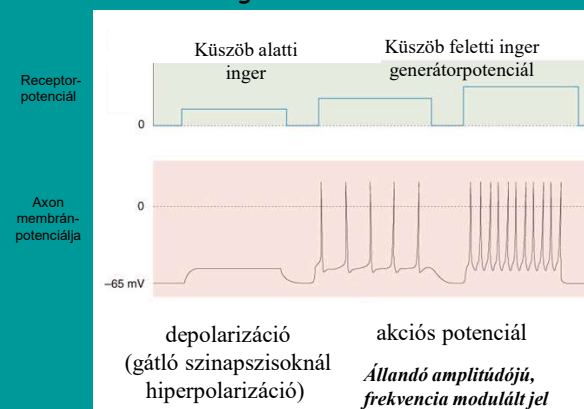
Szekunder receptor $\Rightarrow$ szinapszis $\Rightarrow$ axon

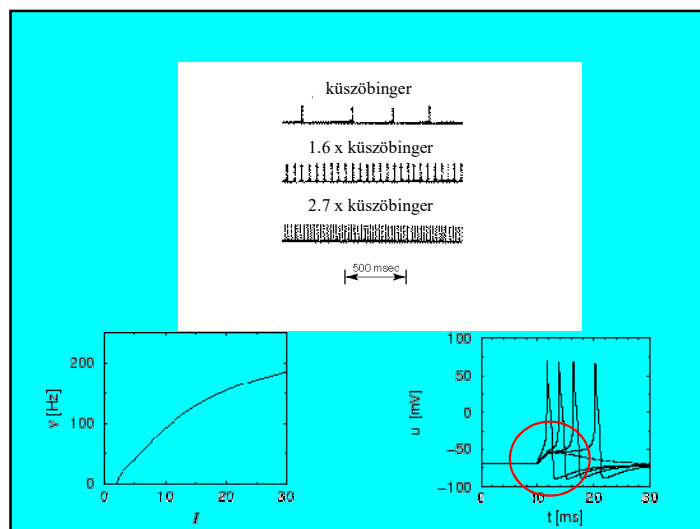
receptorpotenciál   neurotranszmitter   ?
                                 mennyisége
                                 minősége

Primer receptor $\Rightarrow$ helyi áramok $\Rightarrow$ axon

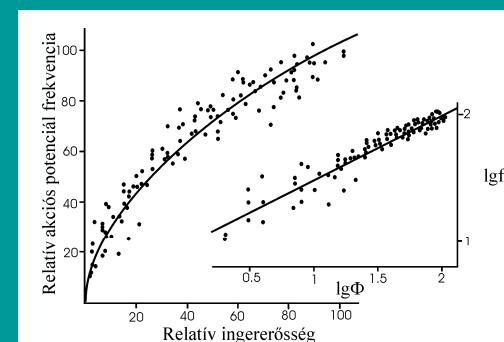
receptorpotenciál   áramerősség   ?

**A receptorpotenciál hatása
az ingerelhető membránra**

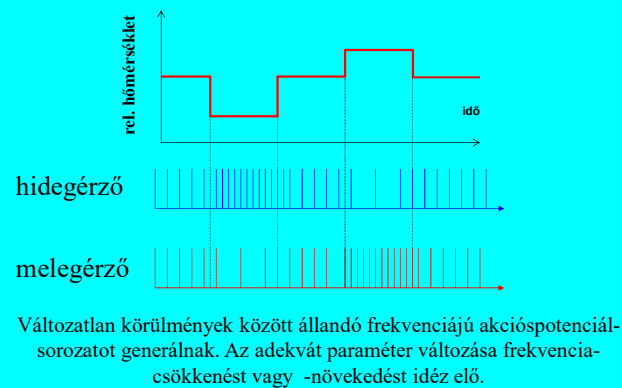

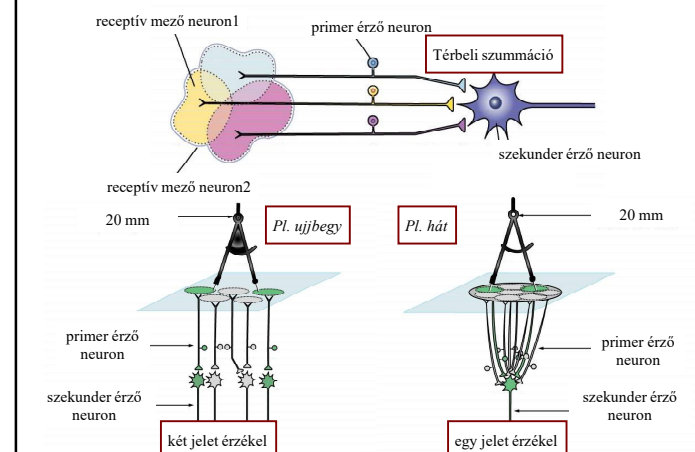
Az AP-frekvencia és az ingererősség kapcsolata

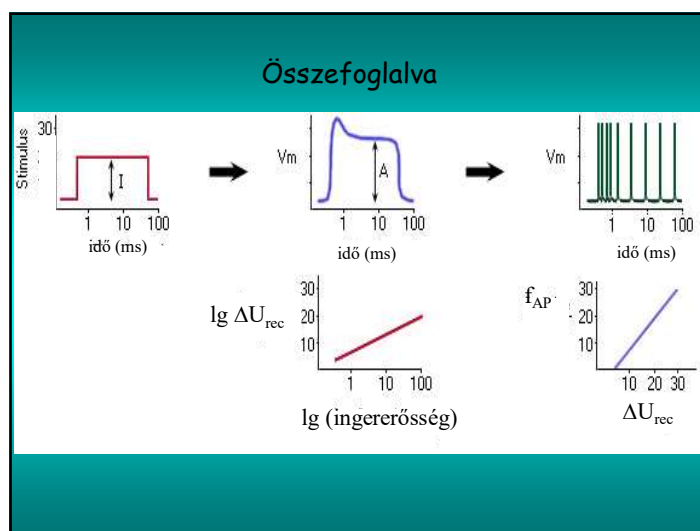
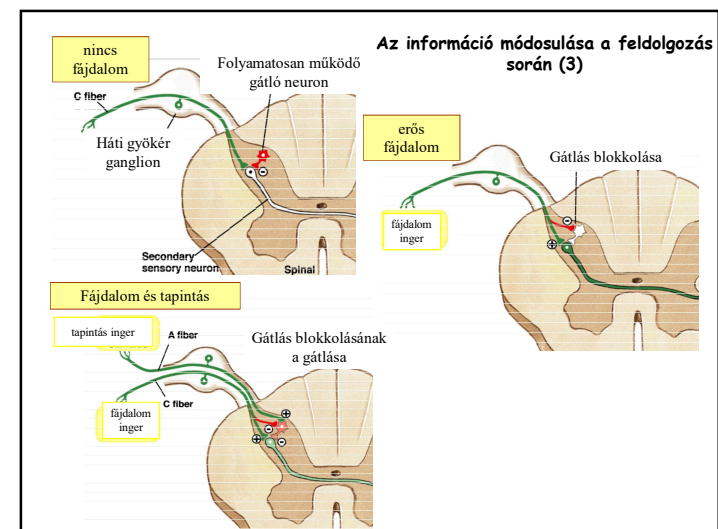
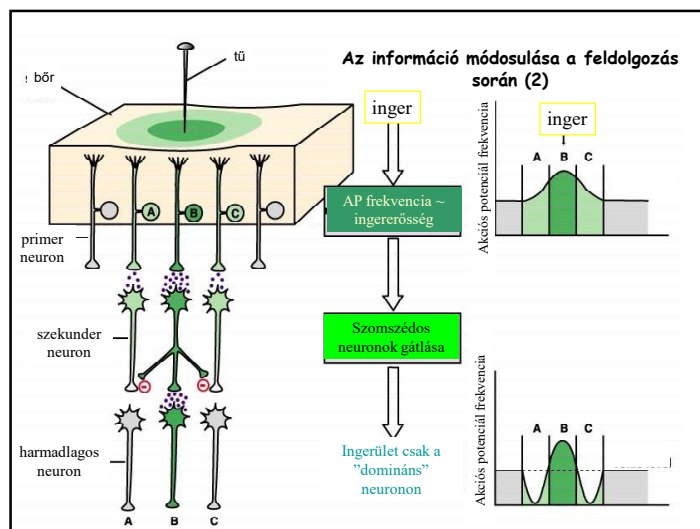

Folytonos működésű receptorok

Az információ módosulása a feldolgozás során (1)

Pszichofizika

kapcsolat az inger mennyiségi jellemzői és a szubjektív tapasztalás között

az érzeterősség mennyiségi jellemzése, mérése

Az érzékelési küszöb vizsgálata

Abszolút küszöb – az inger felismeréséhez szükséges legkisebb inger

Döntés módszere – igen - nem válasz

Az érzékelési küszöb vizsgálata

Abszolút küszöb – az inger felismeréséhez szükséges legkisebb ingererősség

Döntés módszere – igen - nem válasz

Beállítás módszere (lásd gyakorlat)

Különbségi küszöb : két inger megkülönböztetéséhez szükséges legkisebb különbség nagysága

Kényszerített döntés módszere – választani muszáj

Különbségi küszöb : a megkülönböztetéshez szükséges különbség nagysága

$$\text{legkisebb érzékelhető különbség} = I - I_0$$

különbözőnek
felismert intenzitás

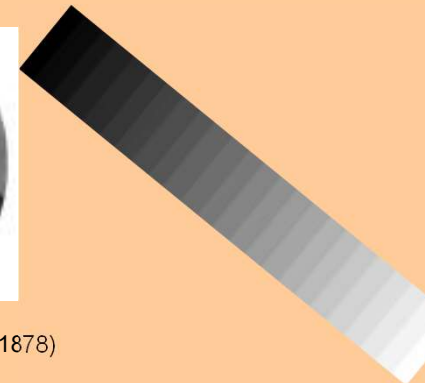
háttér intenzitás

$$\text{LÉK} = I - I_0$$

Ernst Weber (1795-1878)

"just-noticeable difference" (JND)

Mekkora fizetésemelés képes munkahelyváltoztatásra
ösztönözni valaki ?

50000 + 5000

500000 + 5000

$$LÉK = I - I_0$$

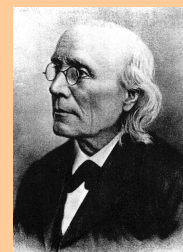
A **LÉK** nem állandó érték, nagyobb I_0 esetén nagyobb
LÉK-re van szükség

Ernst Weber - I_0 és a LÉK (ΔI) viszonya

$$\frac{\Delta I}{I_0} = k$$

k :Weber-arány – meghatározása mérések alapján

<i>inger</i>	<i>Weber-arány</i>
Fényesség	0,079
Hangosság	0,048
Tapintás	0,022
Nyomás	0,02
Ízlelés (sós)	0,083
Elektromos sokk	0,013

$$\Delta I = I - I_0$$

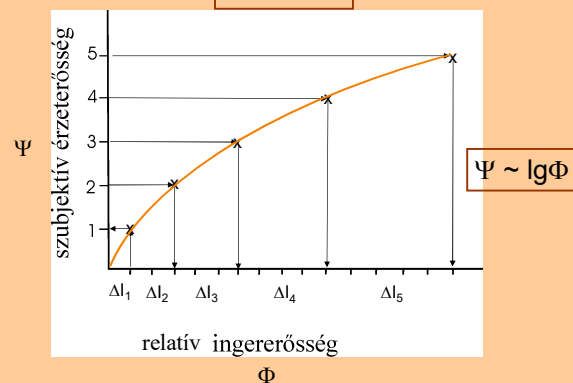
ΔI egy függvény

ΔI az ingererősség függvénye

Gustav Theodor Fechner
(1801-1887)

Feltételezte (DE NEM MÉRTE), hogy az ingererősség minden ΔI változása azonos mértékben változtatja az érzeterősséget.

$$\Delta I/I \sim \Delta \Psi$$

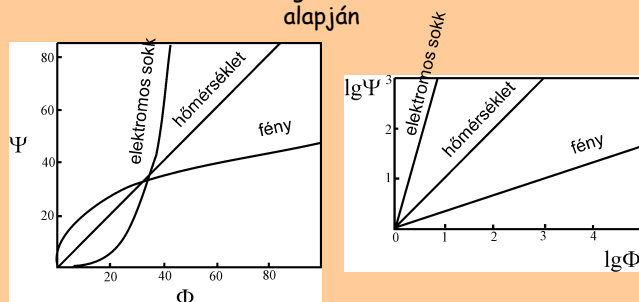

Kapcsolatot keres az ingererősség és az érzeterősség között.

MÉRÉSEKET VÉGEZ

Stanley Smith Stevens
(1906-1973)

Kapcsolat az ingererősség és az érzeterősség között mérések alapján

$$\Psi \approx \Phi^n$$

$$\Psi \approx \Phi^n$$

inger	hatványfüggvény kitevője
rövid fényimpulzusok fényessége	0,5
szag (haptén)	0,6
hangosság (3000 Hz harmonikus)	0,67
környezeti hőmérséklet	1,00
ízlelés (édes)	1,30

Összefoglalva

Kétféle megközelítés:

Weber – Fechner :

$$\Psi \sim \lg \Phi$$

Differenciavizsgálatok esetén jobb megközelítés

Stevens :

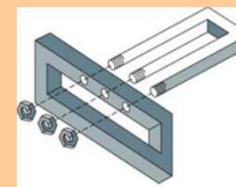
$$\Psi \approx \Phi^n$$

Érzeterősség becslése esetén jobb megközelítés

Percepció (észlelés) -

- a bejérkező ingerek (információ) elemzését
- a beérkező információ rendszerezését
- a rendszerbe foglalt információ megértését

A percepció "téves" is lehet – az illúziók
félreértelmezett vizuális ingerek

A beérkező információt rendszerezzük

